

(19) HU

MAGYAR
NÉPKÖZTÁRSASÁG

ORSZÁGOS
TALÁLMÁNYI
HIVATAL

SZABADALMI LEÍRÁS

B

(11)

196383

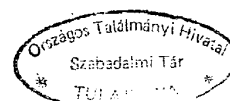
Bejelentés napja: (22) 1984.04.12. (21) (1442/84)

Elsőbbsége: (32) 1983.04.12.
(31) (58-63046)
(33) JP

Közzététel napja: (41) (42) 1985.04.29.

Megjelent: (45) 1989.04.28.

Nemzetközi
osztályozás:
(51) NSZO
C 07 D 261/12

Feltalálók: (72)
Tadashi Murakami, Kazuo Tomita,
Tokió, JP

Szabadalmas: (73)
Sankyo Company Ltd., Tokió, JP

(54) ELJÁRÁS 3-HIDROXI-5-METIL-IZOXAZOL ELŐÁLLÍTÁSÁRA

1

(57) KIVONAT

A találmány tárgya eljárás 3-hidroxi-5-metil-izoxazol előállítására, melynek jellemzője, hogy diketén alkoholos és/vagy vizes oldatát folyamatosan reagáltatják $-20-(+50)$ °C-on az adott esetben hidroxilamin savaddíciós sója és bázis alkoholban történő folyamatos reagáltatásával kapott hidroxilamin alkoholos oldatával, a hidroxilamin és diketén 1:1-2:1 előnyösen 1:1-1,2:1 molaránya mellett és a kapott acetoacetohidroxám savat tartalmazó reakcióelegyet legfeljebb 1 perc múlva szobahőmérsékletől visszafolyatási hőmérsékletig legalább 0,5 mól szervetlen savval megsavanyítják és az így nyert dehidratált ciklizált terméket ismert módon kiryerik.

196383

A találmány tárgya eljárás 3-hidroxi-5-metil-izoxazol előállítására. Az eljárást folyamatosan végezzük részben vagy egészben és ez számos előnnyel jár.

Az (I) képletű 3-hidroxi-5-metil-izoxazolt a mezőgazdaságban fungicidként használják. Jelentős hatással rendelkezik, különösen a talajban lévő betegségek ellen.

A 45 953/74 és 9675/77 számú japán közzétett szabadalmi leírásokban az (I) képletű 3-hidroxi-5-metil-izoxazolt az 1. reakcióvázlat szerint a (II) képletű diketénből és a (III) képletű O-alkil- vagy O-aralkil szubsztituált hidroxilaminból állítják elő.

A reakcióvázlatból kitűnik, hogy a (II) képletű diketén és a (III) általános képletű szubsztituált hidroxil-amin reakciójából (IV) általános képletű O-szubsztituált acetoacetohidroxám sav keletkezik. Ezt a (IV) általános képletű savat katalitikus redukciónak vetik alá, majd megsavanyítják, vagy csak megsavanyításnak vetik alá, hogy az R jelentésében lévő alkil- vagy aralkilcsoportot eltávolítsák és a vegyületet gyűrűbe zárják és így kapják a kívánt 3-hidroxi-5-metil-izoxazolt.

Minthogy az O-alkil- vagy O-aralkil szubsztituált (II) általános képletű hidroxil-amin rendszerint a szabad hidroxil-aminból állítják elő, a fenti reakcióvázlatból logikusnak tűnhet, hogy a szabad hidroxil-amin használják a szubsztituált hidroxil-amin helyett és ezáltal elkerüljük az R = alkil- vagy aralkilcsoport eltávolítását és így kapnák az (V) képletű acetoacetohidroxám savat, amelyet azután a kívánt 3-hidroxi-5-metilizoxazollá ciklizálnak. Azt találták azonban, [Zhur. Obschei Khim. 20, 1858 (1950) és Chem. Pharm. Bull. 13, 248 (1965)] hogy ha a (II) képletű diketént szabad hidroxil-ammal reagáltattak, akkor a (IX) képletű acetoecetsavoxim és a (X) képletű 3-metil-2-izoxazolin-5-on keletkezik. Feltételezik, hogy azért keletkeznek ezek a termékek, mert a reakció során keletkezett acetoacetohidroxám sav nem stabil és gyorsan továbbreagál a hidroxil-ammal, vagy bármilyen nukleofil szerrel, amely a reakcióközegben jelen van, a 2. reakcióvázlat szerint.

Ennélfogva mindeztidáig nehéz volt ipari méretekben előállítani a 3-hidroxi-5-metil-izoxazol diketénből és szabad hidroxil-aminból, mint kiindulási anyagokból.

Azt találtuk, hogy ha folyamatos eljárással reagáltatjuk egymással a diketént és a szabad hidroxil-amin és így acetoacetohidroxám savat tartalmazó elegyet kapunk, akkor van egy rövid, de határozott intervallum (melynek időtartama természetesen a reakció feltételeitől függ), amelynek során az elegyet megsavanyítjuk és a kívánt 3-hidroxi-5-metil-izoxazolt kapjuk közvetlenül.

Ily módon a jelen találmánnyal 3-hidroxi-5-metil-izoxazolt állítunk elő oly módon, hogy a diketént folyamatos eljárásban hidroxil-ammal reagáltatjuk és az acetoacetohidroxám savat tartalmazó elegyet ezután gyorsan legfeljebb 1 perccel később megsavanyítjuk szobahőmérséklettől reflux hőmérsékletig és így 3-hidroxi-5-metil-izoxazolt kapunk.

A találmány szerinti eljárás a 3. reakcióvázlat mutatja.

Az eljárás 1. lépésében a (II) képletű diketént (VI) képletű hidroxil-ammal reagáltatjuk, és így egy nem stabil vegyületet az (IV) képletű acetoacetohidroxám savat kapjuk folyamatos eljárásban. A mellékreakciók minimalisra csökkentése céljából a reakcióelegyet gyorsan megsavanyítjuk, így az (V) képletű acetoacetohidroxám savat gyűrűbe zárjuk és dehidráljuk és a kívánt (I) képletű 3-hidroxi-5-metil-izoxazolt kapjuk.

Az eljárás segítségével a nemkívánatos mellékreakciókat a minimálisra csökkentjük és a kívánt terméket jó termeléssel kapjuk és ez ipari szempontból igen fontos.

A találmány szerinti eljáráshoz előnyös, hogyha a diketént és a hidroxil-amin folyamatosan tápláljuk be egy keverőreakciócsőbe. A tipikusan használható készítményt a rajz szemlélteti. A diketént és a hidroxil-amin folyamatosan tápláljuk be a 2 és 3 beadagolócsöveken keresztül, illetve az Y alakú 1 mixer reakciócsőbe. A reakció azon nyomban lezajlik, hogyha a két reagens a 4 találkozási pontnál előre meghatározott arányban összekeveredik. A reakció ezután az 1 cső másik vége felé mozog a folyamatosan betáplált reagensek hatására. Ezalatt az idő alatt a reakció befejeződik. Mivel a reakció exoterm, az egész reakciócsövet 5 hűtőfürdőbe helyezzük és a reakció hőmérsékletét a 6 hőmérsékletérzékelővel és a 7 hőmérsékletjelzővel követjük nyomon.

A reakcióelegyet ily módon folyamatosan kapjuk az 1 reakciócsőben, amely az acetoacetohidroxám savat tartalmazza, és mielőtt a mellékreakciók beindulnának, a reakcióelegyet gyorsan savas körülmények közé viszszuk. Ezt úgy érhetjük el, hogy a reakcióelegyet savval keverjük, amelyet egy 8 savbetáplálósóval folyamatosan adagolunk. Ez a reakciócső végén található, majd az egész elegyet a 9 reakcióedénybe öntjük, amelyben a dehidrált és a gyűrűzárási reakció játszódik le.

Egy másik változat szerint a savat előzőleg is betáplálhatjuk a 9 reakcióedénybe és az 1 reaktorcsőből az elegyet közvetlenül ebbe a 9 edénybe önthetjük acélból, hogy a dehidrált és gyűrűzárási reakciók végbemenjenek.

A szabad hidroxil-amin olvadáspontja 33 és ezért oldószer nélkül is alkalmazható. Előnyösebb azonban oldat formájában használni. Oldószerként használhatunk például alkoholt, például metanolt, etanolt, propanolt, izopropanolt vagy butanolt, dimetil-szulfoxidot, etilenglikolt, dimetil-étert, vizet és bármelyik két oldószer elegyét. Különösen előnyös a

metanol és a víz, vagy ezen oldószerek ele-
gye.

A szabad hidroxil-amint úgy állíthatjuk
elő, hogy semlegesítjük egy savaddíciós só-
ját, például a hidrokloridját vagy szulfátját
bázissal oldószerekben. Bázisként használha-
tunk például alkálifém-alkoxidokat, például
nátrium-metoxidot, nátrium-etoxidot, nátrium-
-butoxidot, vagy kálium-terc-butoxidot, alkáli-
-fémhidroxidokat, például nátrium-hidroxidot
vagy kálium-hidroxidot, alkáliföldfém-hidroxidi-
dokat, például kalcium-hidroxidot vagy bárium-
-hidroxidot, alkálifémkarbonátokat, például
nátrium-karbonátot vagy kálium-karbonátot,
alkálifém-acetátokat, például nátrium-acetátot,
vagy kálium-acetátot, ammónium-acetátot,
szerves tercier aminokat, például piridint,
trimetil-amint vagy trietil-amint.

Különösen előnyös a nátrium-hidroxid és
a trietil-amin. Alkalmazás előtt a savaddíciós
só semlegesítésével kapott sót eltávolíthat-
juk, vagy a hidroxil só a bázis reakciójából
kapott oldatot vagy szuszpenziót, amely még
tartalmazza a reakcióval kapott sót a só el-
különítése nélkül is felhasználhatjuk.

A diketént is önmagában vagy inert ol-
dószerekkel képezett oldata formájában hasz-
nálhatjuk. Oldószerként használhatunk példá-
ul alkoholokat, például metanolt, etanolt, pro-
panolt vagy butanolt, alifás vagy ciklusos
étereket, például a dietil-étert, etilén-glikolt,
dimetil-étert, tetrahidrofuránt vagy dioxánt,
ketonokat vagy metil-etil-ketont, vagy metil-
-izobutil-ketont, aromás szénhidrogéneket,
például benzolt vagy toluolt, klórozott alifás
szénhidrogéneket, például metilén-kloridot,
kloroformot, széntetrakloridot vagy 1,2-di-
klóretánt, zsírsavamidokat, például dimetil-
formamidot vagy dimetil-acetamidot, dimetil-
-szulfoxidot és ezen oldószerek elegyeit. Az
oldószerek közül előnyösen metanolt, etanolt,
etilén-glikolt, dimetil-étert használunk. Külö-
nösen előnyös a diketén önmagában vagy
metanolos formájában.

Az oldószerek és a diketén és a hidroxi-
-amin egymáshoz viszonyított molaránya
különbözőben korlátozva nincs és széles tar-
tományon belül változtatható. Előnyösen min-
den esetben 5-20, még előnyösebben 12-15 ml
oldószert használunk minden 10 mmól
(0,01 mól) reagensre.

A hidroxil-amin és a diketén egymáshoz
viszonyított molaránya sem különösebben
döntő és ezeket a reagenseket is széles tar-
tományon belül alkalmazhatjuk. Rendszerint
azonban előnyös ha a hidroxil-amint ekvi-
moláris vagy 1 mól felesleg mennyiségben
használjuk. Például előnyös a hidroxil-amin
és a diketén 1:1-2:1 vagy még előnyösebben
1:1-1,2:1 molaránya.

A diketén és a hidroxil-amin reakciója
exoterm és így a reakció hőmérsékletét -78 -
- +78, előnyösen -20 - +50 még előnyösebben
-30 - +30, kíváltképpen előnyösen -15 -
- +25 °C között tartjuk a reakció folyamán.

Ezt hűtéssel érhetjük el belülről vagy csőre-
aktoron kívül.

A reakció időtartama számos tényező
függvényeként változhat. Ilyenek a használt
oldószerek, a reakció hőmérséklet és a reagen-
sek aránya. A reakció általában gyorsan zaj-
lik le és a reagensek tartózkodási ideje a
csőreaktorban néhány másodperctől 1 percig
terjedhet, előnyösen 10-20 másodpercig tart.
Ezt úgy irányíthatjuk, hogy a reagensek
adagolási sebességét szabályozzuk. Ha a re-
aktorban túl hosszú ideig tartózkodnak a re-
agensek, akkor ez a nem kívánt izomer ter-
melését fogja fokozni. Ez a nem kívánt izo-
mer a (X) képletű 3-metil-2-izoxazolin-5-on
(lásd a 2. reakcióvázlatnál).

Ahelyett, hogy a hidroxil-amin savaddi-
ciós sóját szabad hidroxil-aminná alakítá-
nánk, a találmány szerinti eljárást megelőző-
en, ezt a reakciót „in situ” is végezhetjük.
Mivel a diketén és a hidroxil-amin savaddi-
ciós sójának oldata stabil, és melegítés hiján
a reakció nem jön létre, egy ilyen kevert ol-
datot előállíthatunk és folyamatosan betáplál-
hatjuk a csőreaktorba, például a rajzon lát-
ható készülékbe együtt a lúgos oldattal és
így in situ szabad hidroxil-amint képezünk,
amely ezt követően folyamatosan reagál a
diketénnel. Az oldatelegységhez bármelyik oldó-
szert felhasználhatjuk, feltéve, hogy feloldja
a diketént és a hidroxil-amin megválasztott
savaddíciós sóját is. Ilyenek például a fent
említett alkoholok, dimetil-szulfoxid és etilén-
glikol-dimetil-éter, előnyösen metanol.

A fent említett bázisok közül is bárme-
lyiket használhatjuk, bár előnyösen a nátri-
um-hidroxid és a trietil-amin.

Bármelyik fenti módszert választjuk a
reakció 1. lépéséhez, az itt kapott reakció-
elegy acetoacetohidroxám savat tartalmaz,
amely nem stabil és a találmány szerint
gyorsan savas kezelésnek vetjük alá, hogy
bekövetkezzen a dehidratálás és a gyűrűzá-
rás.

A savas kezeléshez használható savak
közé tartoznak például a szervetlen proton-
savak, például hidrogén-fluorid, sósav, hid-
rogén-bromid, kénsav vagy ezen savak an-
hidridjei, Lewis-savak, például bór-tribromid,
bór-trifluorid, cink-klorid vagy alumínium-
-klorid, szerves savak, például trifluor-acet-
sav, para-toluol-szulfonsav, vagy trifluor-
-metán-szulfonsav, és erősen savas ioncseré-
lő gyanták, például az Amberlite gyanták és
a Naphion-H. Különösen előnyösek a sósav és
kénsav.

A sav mennyisége legalább 0,5 mól ace-
toacetohidroxám savra nézve és előnyösen 1-
-6 mól mennyiségben használjuk, hogy bizto-
sítsuk a dehidratálási és gyűrűzárási reakci-
ókat, hogy minimalizáljuk a melléktermékké-
pződést és hogy a kívánt terméket nagy tiszt-
ságban kapjuk.

A dehidratálási és gyűrűzárási reakciók
szobahőmérsékleten mennek végbe, bár mele-

gítéssel elősegíthetők, viszont oly mértékben nem kívánatos a reakcióedényt felmelegíteni, hogy a reagensek elbomoljanak. A reakció hőmérséklete tehát ne legyen magasabb mint 80 °C, ahol a reagenseket melegíteni kell, előnyös, hogyha ez 60-80 °C-ra történik, vagy pedig előnyös, hogy a reakciót szobahőmérsékleten végezzük. A dehidrált és gyűrűzárási reakciókhoz szükséges idő számos tényezőtől függ, ilyen a savterméssel használt oldószer, a savkoncentráció, a reakció hőmérséklete, stb. Rendszerint több perctől egy óráig tart.

A reakció befejezése után a kívánt terméket elválaszthatjuk a reakcióterméktől a szokásos módszerekkel, például oldószeres extrakcióval vagy átkristályosítással. Szükség esetén a terméket átkristályosítva tisztíthatjuk, továbbá oszlopkromatográfiának vagy más ismert módszernek vethetjük alá.

A találmány szerinti eljárás számos előnyt mutat az irodalomból ismert módszerekhez képest. A fő előnyök közé tartozik, hogy nincs szükség az O-szubsztituált hidroxil-amin előállítására, tehát a védett acetohidroxám sav védőcsoportjainak eltávolítására, nincs szükség eszerint különválasztásra, visszanyerésre, vagy pedig ezen lépések közben létrejött melléktermékek eltávolítására. További előnye a találmány szerinti eljárásnak ipari termelés céljából, hogy folyamatos módszer az egyedényes ismert módszerekkel összevetve és a kívánt terméket jó termeléssel és nagy tisztasággal kapjuk.

A találmány további részleteit az alábbi példákkal szemléltetjük. Ezekben a példákban a rajz szerinti reakcióedényt használtuk. A keverő csőreaktor rozsdamentes acélból lévő cső, melynek belső átmérője 1 mm és külső átmérője 1,6 mm. A csőreaktor hossza 60 cm, belső térfogata 0,47 ml.

1. példa

0,84 g (10 mmól) diketénhez metanolt adunk és így 13 ml oldatot kapunk. Eközben 0,84 g (12 mmól) hidroxil-amin hidrokloridot feloldunk melegítés közben metanolban, majd hozzáadunk 5 ml 2,4 n nátrium-hidroxid metanolos oldatot és fenolftaleint, így a pH értékét 8,2-re állítjuk be. A nátrium-kloridot szűrővel elkülönítjük és metanollal mossuk. A szűrőletet és a mosott anyagot összeöntjük, így 14 ml szabad hidroxil-amint tartalmazó oldatot kapunk. A keverő csőreaktor hűtőfürdőbe helyezzük és jéggel a hőmérsékletet 0-1 °C-on tartjuk. A diketén oldatot és hidroxil-amin oldatot egyidejűleg a betápláló csöveken keresztül szivattyúzzuk azonos sebességgel, úgy, hogy a reagensek kb. 10 másodpercig tartózkodjanak a keverő csőreaktorban. A csővön belüli hőmérsékletet termométerrel határoztuk meg. Ez ekkor 2-3°

között volt. A csőben a reakció után acetohidroxám sav keletkezett.

A keverő csőreaktor terminális végéről származó terméket 9 perc alatt összegyűjtjük közvetlenül egy reakció edényben, amely 5 ml koncentrált sósavat és 5 ml metanolt tartalmaz, melynek pH értéke 1-nél nem nagyobb. Ezután az elegyet 30 percig visszafolyatató hűtő alatt melegítjük és ezután a kevert oldószeri csökkentett nyomáson ledesztáljuk.

A maradékhoz 5 ml vizet adunk, 3x extraháljuk az elegyet 20 ml dietil-éterrel. Az extraktumot összeöntjük és vízmentes nátrium-szulfát felett szárítjuk. Az oldószeri csökkentett nyomáson bepárlással eltávolítjuk, majd a maradékot szilikagél oszlopon keresztül kromatográfiával tisztítjuk és dietil-éter és hexán 1:1 térfogatarányú eleggyel eluáljuk. 0,79 g (80%) 3-hidroxi-5-metil-izoxazolt kapunk szintelen kristályok formájában; olvadáspont 83-84°C.

2-5. példa

Az 1. példában leírt módszerrel járunk el, csak a fürdő hőmérsékletét és a reakció hőmérsékletét változtatjuk. A hőmérsékleteket és az eredményeket az 1. táblázat mutatja.

1. táblázat

Példa száma	Fürdő hőmérséklete	Reakció-hőmérséklete	Termék (g)	Termelés (%)
2	-15	-14 - -12	0.77	78
3	10	12 - 13	0.76	77
4	20	21 - 22	0.75	76
5	levegőben (15)	39 - 40	0.71	72

6. példa

Az 1. példában leírt módszerekkel járunk el, csak a dehidratálás és a gyűrűzárási során használt savelegy 1 g koncentrált kénsavból és 10 ml metanolból állt és így 0,80 g (81%) 3-hidroxi-5-metil-izoxazolt kapunk.

7. példa

Az 1. példában leírt eljárásokat ismételtük meg azzal a különbséggel, hogy a hidroxil-amin oldatot úgy állítjuk elő, hogy 0,84 g hidroxil-amin-hidrokloridot feloldunk 6 ml

metanolban, hozzáadunk 1,22 g trietil-amin és az össztérfogatot metanollal 14 ml-re töltjük fel és így 0,82 g (83%) 3-hidroxi-5-metil-izoxazolt kapunk.

8. példa

0,84 g diketént hozzáadunk 0,84 g hidroxil-amin hidroklorid 8 ml metanollal készített oldatához, majd további metanolt adagolunk, hogy 10 ml kevert diketén metanolos oldatot és hidroxil-amin hidrokloridot kapjunk. Eközben metanolt adunk 1,2 g trietil-aminhoz, így 10 ml oldatot kapunk. Az oldatokat folyamatosan betápláljuk a betápláló-csővön keresztül. A reakció lejátszódik, majd savval kezeljük a terméket az 1. példában leírt módon és így 0,73 g (74%) 3-hidroxi-5-metil-izoxazolt kapunk.

9. példa

A célvegyületet 70%-os termeléssel kapjuk, ha a diketén oldására metanol és víz 1:1 térfogatarányú elegyét használjuk az 1. példa szerint.

10. példa

A 6. példa szerint járunk el és a ciklizálást szobahőmérsékleten végezzük 1 óra hosszat. Termelés 61%.

11. példa

A 6. példa szerint járunk el és a ciklizálást visszafolyató hűtő alatt végezzük 30 percig és a termelés 74%. Oldószerként etanol alkalmazunk.

SZABADALMI IGÉNYPONTOK

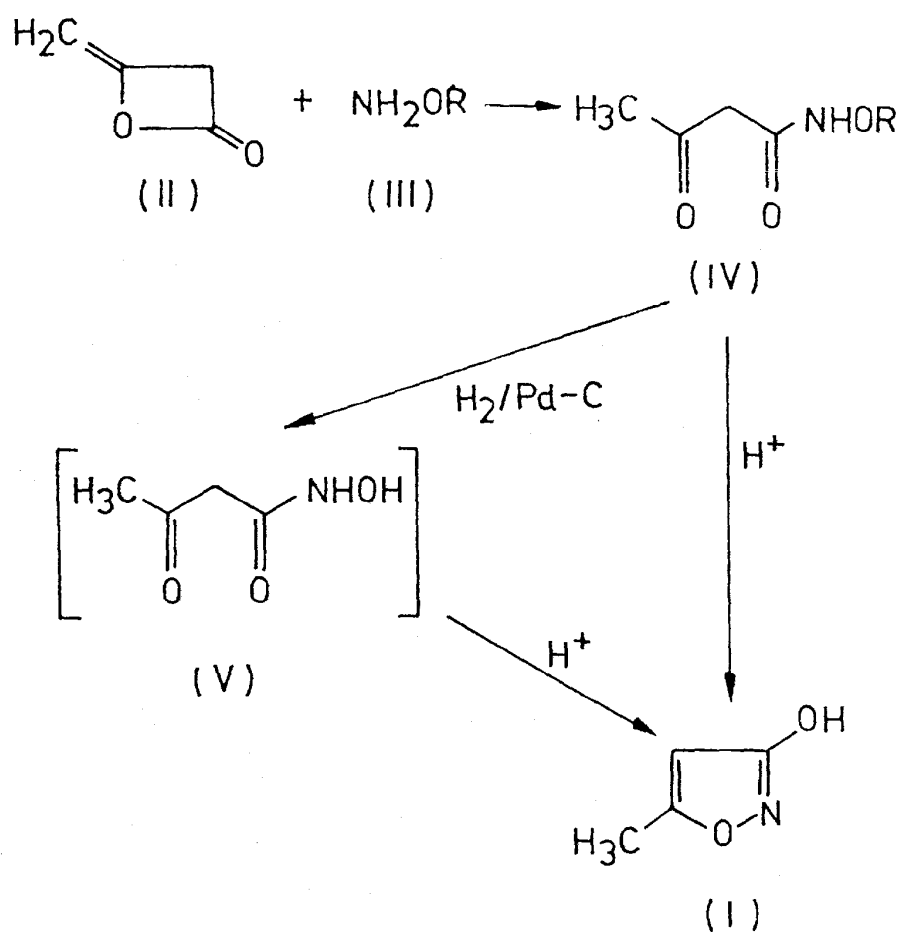
1. Eljárás 3-hidroxi-5-metil-izoxazol folyamatos előállítására, azzal jellemezve, hogy diketén alkoholos és/vagy vizes oldatát folyamatosan reagáltatjuk -20 - (+50) °C-on adott esetben hidroxil-amin savaddíciós sójából és bázisból alkoholban folyamatos reagáltatással in situ kapott hidroxilamin alkoholos oldatával, a hidroxilamin és diketén 1:1 -2:1 előnyösen 1:1 - 1,2:1 molaránya mellett és a kapott acetacetohidroxám savat tartalmazó reakcióelegyet legfeljebb 1 perc múlva szobahőmérséklettől visszafolyatási hőmérsékletig legalább 0,5 mól előnyösen 1-6 mól szervesetlen savval megsavanyítjuk és az így nyert dehidratált ciklizált terméket ismert módon kinyerjük.
2. Az 1. igénypont szerinti eljárás azzal jellemezve, hogy a reakciót a diketén és a hidroxil-amin keverő csőreaktorba folyamatosan történő betáplálással végezzük.
3. Az 1. vagy 2. igénypontok szerinti eljárás, azzal jellemezve, hogy a reakciót diketén metanolos oldatával és metanolos hidroxil-amin oldattal végezzük.
4. Az 1-3. igénypontok bármelyike szerinti eljárás, azzal jellemezve, hogy a bázis alkoholos oldatát folyamatosan reagáltatjuk a diketén és hidroxil-amin savaddíciós sójának alkoholos kevert oldatával.
5. A 4. igénypont szerinti eljárás, azzal jellemezve, hogy a diketén és a savaddíciós só kevert oldataként metanolos oldatot alkalmazunk.
6. A 2. igénypont szerinti eljárás, azzal jellemezve, hogy a reagenseket 10-20 másodperc alatt áramoltatjuk át a csőreaktoron.
7. Az 1. igénypont szerinti eljárás, azzal jellemezve, hogy a diketén és hidroxil-amin reagáltatását -15 - (+25) °C-on és a megsavanyítást 25-80 °C-on végezzük.

4 lap rajz

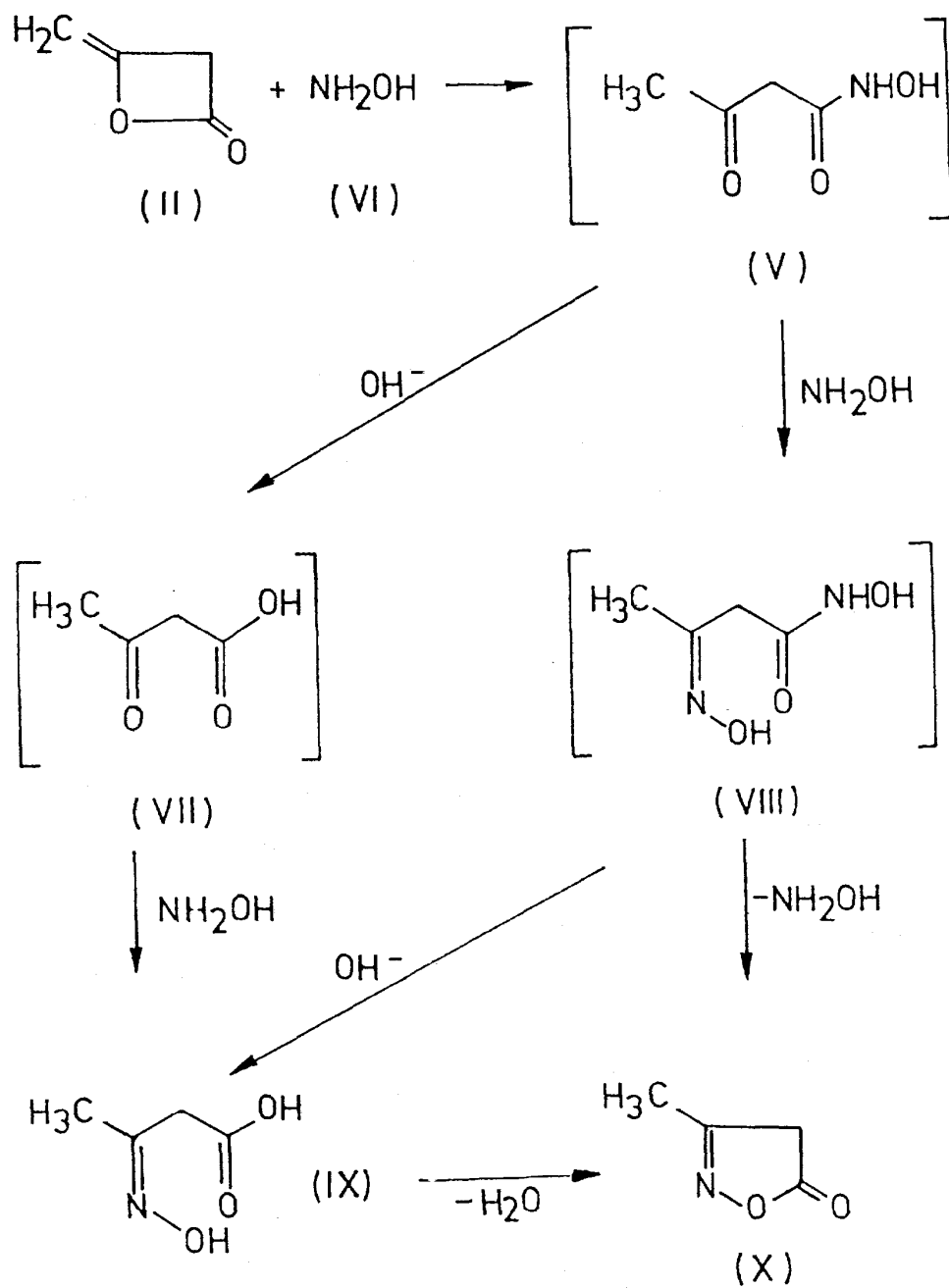
A kiadásért felel a Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó igazgatója

89.1245.66-4 Alföldi Nyomda Debrecen - Felelős vezető: Benkő István vezérigazgató

1. reakcióvázlat

2. reakcióvázlat

3. reakcióvázlat

